

J.S. 2/11-61

Sama kaluisto missä
Hirviluoto haivoi 1960.

Huom! Kertomus, jossa juuri
näitä raunioita käsitellään
on päivätty 11.11.1960
P.L.L.

Kaivauskertomus vt. apulaisamanuenssi
Pirkko-Liisa Lehtosalon Urjalan pitä-
jän Laukeelan kylän Ali-Uotilan haas-
sa suorittamasta kaivauksesta 7-30.6.
1961. Kertomukseen liittyy neljä kart-
taa ja 28 valokuvaa (filmit 25110 -37).
Kaivauslöydökset on lueteltu Esihist.
osaston numeroin 15187:1-135.

Kesäkuussa 1961 suoritti allekirjoittanut Urjalan Laukeelan Ali-Uotilan
haka-alueella sijaitsevien hautaraunioiden 20 ja 21 kaivauksen, johon
oli antanut aiheen suunnitelma Urjalan kk.:n ja Urjalan aseman välille
rakennettavasta tiestä, joka tulisi kulkemaan kyseessä olevien raunioi-
den päällitse (vrt. maisteri Anna-Liisa Hirviluodon tarkastuskertomusta
~~marraskuun 11.~~ ²⁷ ~~lokakuun 5.~~ ^{lokak. 5} päiväältä 1960). Tutkimuksen rahoitti Hämeen TVH-piirin
suunnitteluosasto ja kartanpiirtäjinä ja kaivajina toimivat Meilahden
Yhteiskoulun Vasarakirves-kerhon jäsenet Raija Laine, Jouko Lilja, Hele-
na Savolainen, Asko Waltari, Jyrki Wuorenrinne ja Tauno Vuorre.
Kaivettavat rauniot sijaitsivat n. 100 m Ali-Uotilan talosta etelään ja
lähes 500 m Urjalan Vanhainkodista länsi-luoteeseen. Ne olivat maastos-
sa selvästi havaittavia kumpareita, turpeesta pisti esiin muutamia suu-
ria kiviä ja kummankin päällä kasvoi useampia katajapensaita, toisen rau-
nion suurimman kiven halkeamassa lisäksi seljapuu (vrt. valokuvia 1-5 ja
14).

Kun turve oli poistettu, nämä kumpareet osoittautuivat maansekaisiksi
röykkiöiksi, jotka oli tehty siten, että lähekkäin olevien suurten maa-
kivien välit oli ladottu täyteen pienempiä, nyrkinkokoisia ja sitä suu-
rempia kiviä, niin että oli muodostunut yhtenäinen verraten laaja ja pak-
su kiveys. Koska jokaisen kiven piirtäminen karttaan olisi vaatinut suun-
nattomasti aikaa ja käytettävät varatkin olivat rajoitetut, ratkaistiin
röykkiöiden kartoittamiskysymys siten, että päällimmäinen kiveys piir-

rettiin aivan tarkkaan ja senjälkeen kaivettiin raunio sektoreittain piirtäen profiilit sitä mukaa, kun ne tulivat näkyviin. Tämä kaivaustapa osoittautui erittäin tehokkaaksi eikä kaivauksen kuluessa ilmennyt mitään yllättäviä seikkoja, jotka olisivat antaneet aiheen tarkempaan kartoittamistapaan. Kivistä myöskin vain suurimmat punnittiin. Kumpikin raunio sisälsi vain yhden selvän hautauksen, joka oli tehty suuren maakiven juurelle, toisessa tapauksessa oli se kiven etelä-, toisessa pohjoispuolella. Löydökset olivat harvalukuiset koostuen etupäässä palaneista luista ja saviastianpaloista, toisessa rauniossa oli lisäksi joitakin metalliesineitä. Kiveyksien päälle oli kylvetty joitakin rautakuonan kappaleita.

R a u n i o 20. Kartat 2 ja 2a, valokuvat 1-13 (filmit 25110-25122).

Raunio 20 oli lounais-koillissuuntainen ja 13 x 8 m laaja kiveyksen ollessa paksuimmillaan n. 60 cm. Raunion runkona oli viisi suurta maakiveä, joista neljä muodosti ikäänkuin vinoneliön ja viides sen yhteen kulmaan pyrstön. Nämä viisi kiveä olivat näkyvissä ennen turpeen poistoa joidenkin pienempien kivien lisäksi, joiden kuuluminen raunioon oli epävarma, sillä niiden alla kasvoi turvetta. Röykkiön muoto ennen kaivausta selviää valokuvista 1-5.

Turpeen paksuus vaihteli punnituslukujen mukaan 4:stä 20:een cm:iin, mutta enimmäkseen se oli n. 10 cm:n paksuista. Heti sen alta paljastui isojen kivien välit täyttävä kiveys, joka näkyy kuvissa 6-11. Kuten niistä ja kartasta käy ilmi, oli kiveys paikoitellen erittäin tiivis, varsinkin sektorissa COD sekä kuvan 10 osoittamassa kohdassa sektorissa AOB. Edellinen oli merkinä hautauksesta, joka sijaitsi kumpareen lounaispäässä olevan suurimman maakiven pohjoispuolella, jälkimmäisen alta sen sijaan ei paljastunut mitään erikoista odotuksista huolimatta.

Aivan turpeen alla oli joitakin löydöksiä, joiden kuuluminen hautaan on epätodennäköistä. Näitä olivat n:ot 15187:1,2,13, 21,26,37,39,49. Koe-

ojan luontoisesti kaivetulta alueelta ARES löydettiin liitupiipun kopan puolikas (15187:57) ja kappale sinistä lasia (15187:58), jotka lienevät myös peräisin myöhemmältä ajalta. Myöskin osa kaivauksella löydetyistä eläimenhampaista on saattanut pudota haassa nykyisin majailevilta eläimiltä tai heidän esi-isiltään läheisessä menneisyydessä.

Kun raunio purettiin, havaittiin sen olevan varsinaista hautausta lukuunottamatta erittäin löytököyhän. Vain jokin eriklinen saviastianpala, nokiläikkä, rautakuonan kappale tai palanut luunsiru todisti oltavan tekemisissä esihistoriallisen muinaisjäännöksen kanssa. Kuten jo on mainittu, hautaus oli suurimman maakiven pohjoispuolella (kuva 9.), missä maa oli lähes pelkkää nokea ohuemman nokikerroksen ylettyessä miltei mainitun kiven ympäri. Palaneet luut (15187:46) löytyivät pienehköltä alueelta sektorista COD syvyseron ollessa 50 cm ja niiden välittömässä läheisyydessä oli saviastian pohja (15187:42), pieni rautasolki (15187:40) ja suurehko käyräselkäinen rautaveitsi (15187:41). Toinen pienempi veitsi (15187:43) löytyi hieman kauempaa sektorista DOA.

Kiveyksen ulkopuolella sektorissa DOA oli merkillinen, lähes pyöreä, halkaisija n. 75 cm, nokiläikkä, jossa hiilikerroksen paksuus oli n. 10 cm, mutta mitään muuta erikoista siinä ei havaittu.

Kaivauksen jälkeen raunio täytettiin ennalleen ja peitettiin turpeilla (Kuvat 12 ja 13).

R a u n i o 21. Kartta 3, valokuvat 14-25 (filmit 25123-25134).

Raunio 21 oli pitkänomainen, lounais-koillisuuntainen, 10x7m laaja ja sen kummassakin päässä oli suuri maakivi. Ainoastaan nämä kaksi kiveä pistivät esiin ruhosta, kun kumpareta tarkasteli ennen kaivausta (kuva 14). Turpeen punnitukset vaihtelivat 3:sta 18 cm:iin, mutta enimmäkseen se oli 5-10 cm:n paksuinen. Sen alta paljastui isojen kivien väliltä toistakymmentä pienempää maakiveä (kuvat 21-23), joiden lomaan oli kasattu irtokiviä n. 30-40 cm paksuksi kerrokseksi (kuvat 15-20).

Tässäkin rauniossa oli joitakin ajaltaan epämääräisiä löydöksiä, kuten n:ot 15187:6,81,82,93-95. Rautakuonaa esiintyi enemmän kuin rauniossa 20. Raunion lounaispäässä olevan ison kiven luoteissyryllä oli maa vahvasti hiilipitoista, mutta siitä ei löytynyt muuta kuin yksi eläimen hampaan ja punaiseksi palanutta savea. Sen sijaan raunion koillispuolella olevan kiven koko ympäristä oli nokinen ja sen länsi ja eteläpuolelta saatiin talteen runsaasti saviastianpaloja ja palaneita luunsiruja. Mitään varmasti esihistoriallisia metalliesineitä ei sen sijaan löydetty. Koko rauniota tarkastellen keskittyivät löydökset valtaosaltaan sektoreihin AOB ja BOC, varsinkin jälkimmäisessä olevan pystysuoran laakakiven ja ison kiven väliin (kuva 23). Aivan kaivauksen loppuvaiheessa löytyi vielä raunion eteläsyryltä, sektorista COD, sininen lasimassahelmi (15187:96), joka lienee kotoisin jostakin toisesta haudasta, joka peltoa kynnettäessä on tuhoutunut.

Tämäkin raunio peitettiin entiselleen, koska tietöiden alkamisesta aivan läheisessä tulevaisuudessa ei ollut tietoa.

K o o e k a i v a u k s e t

Kaivauksen loppupuolella tehtiin vielä eräitä koekuoppia tielinjan alle jääviin epämääräisiin pieniin kumpareisiin, jotka on merkitty karttaan 1. Tulokset olivat seuraavanlaisia:

- A Haassa, rauniosta 21 n. 10m länsiluoteeseen. Kiveystä, hiiltä, palanut savenkappale, eläimen hampaan. (Kuva 27.)
- B Viljapellon puolella, rauniosta 21 lounaaseen n. 14-15m. Ei tuloksia, luultavasti hajoitettu aikaisemmin.
- C Haassa, rauniosta 20 itäkoilliseen n. 15m. Kiveystä, hiiltä.
- D Haassa, rauniosta 20 itään 20-22m. Kiveystä, palanut savenkappale.
- E Haassa, edellisestä itäkoilliseen, väliä vain pari kolme metriä. Hyvin heikosti maanpinnalla havaittava kumpare. Hiiltä, kiveystä, saviastianpala.
- F = Hirviluodon raunio 19 (kuva 28). Haassa, etäisyys rauniosta 20 n. 85m itään. Hiiltä, selvästi erottuva kiveys. Jää suoja-alueen reunaan.
- G = Hirviluodon raunio 18, edellisestä n. 10m itäkaakkoon. Ei tuloksia.

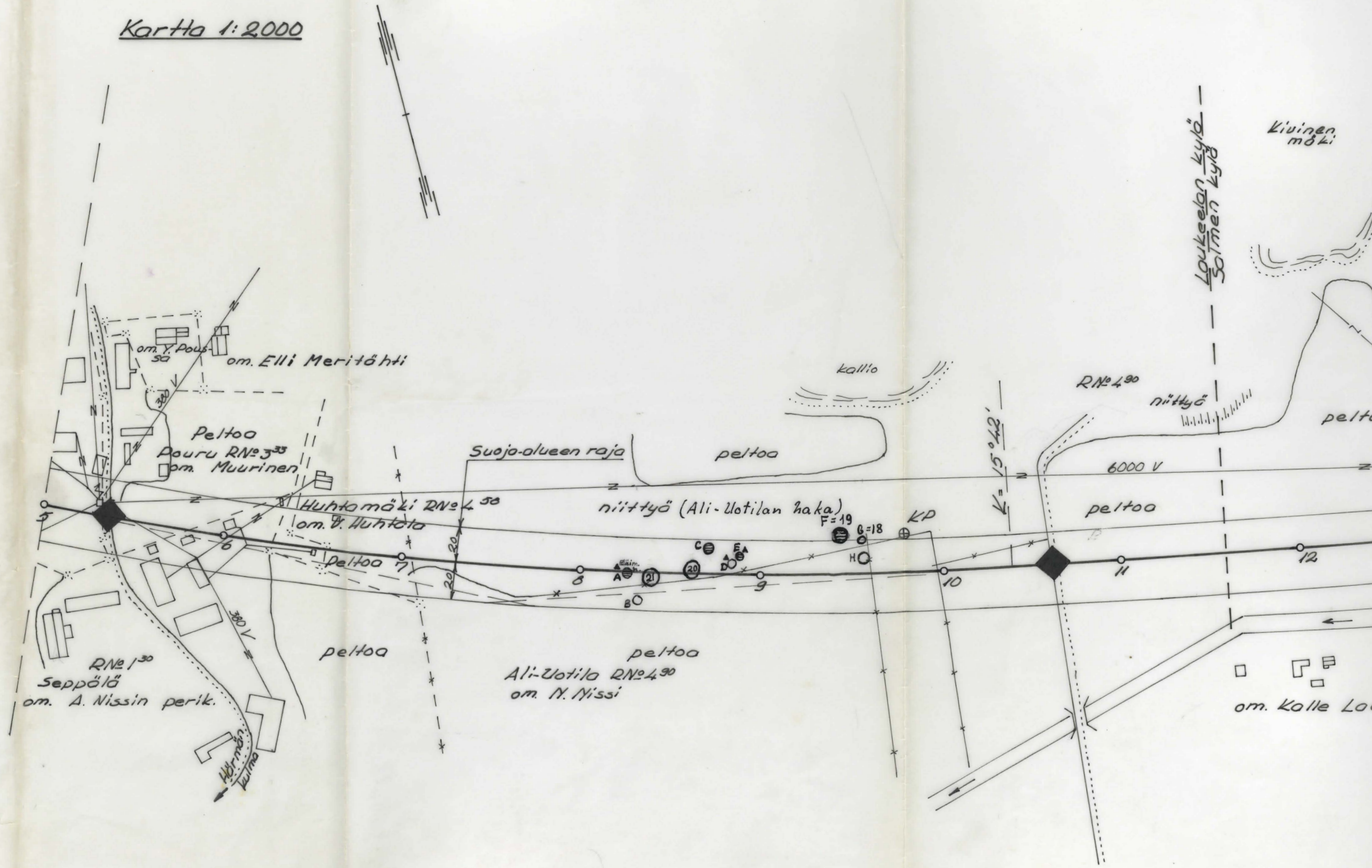
H Viljapellon puolella, rauniosta 19 n. 18m kaakkoon, rauniosta 18 n. 10m etelään. Ei tuloksia. (Kuva 26.)

Näiden koekaivausten antamien tulosten johdosta lienee syytä suorittaa vielä pieniä tarkistuskaivauksia ainakin kumpareiden A,D ja E kohdalla, koska niiden täydellinen tutkiminen ei ajan niukkuuden vuoksi tällä kertaa käynyt päinsä. Vaikuttaa siltä kuin olisi tämä Urjalan kuivattuun Vanhajärveen viettävä rinne, jolla Ali-Uotilan haka sijaitsee, yhtenäisen suuri kalmistoalue ja että hautauksia ei olisi ainoastaan selvästi havaittavien rauniokumpujen kohdalla, vaan myöskin pienempien maanpäällisten merkkien alle sijoitettuina. Kuitenkin vain tarkemmat tutkimukset voivat antaa tästä varmuuden.

Helsingissä 31. 10. 1961.

Pirkko-Liisa Lehtoalo

Kartta 1:2000

Kartta 1.

Urjala, Laukeela,
Ali-Uotilan haka

Pinkko-Liisa Lehtosalo 1961

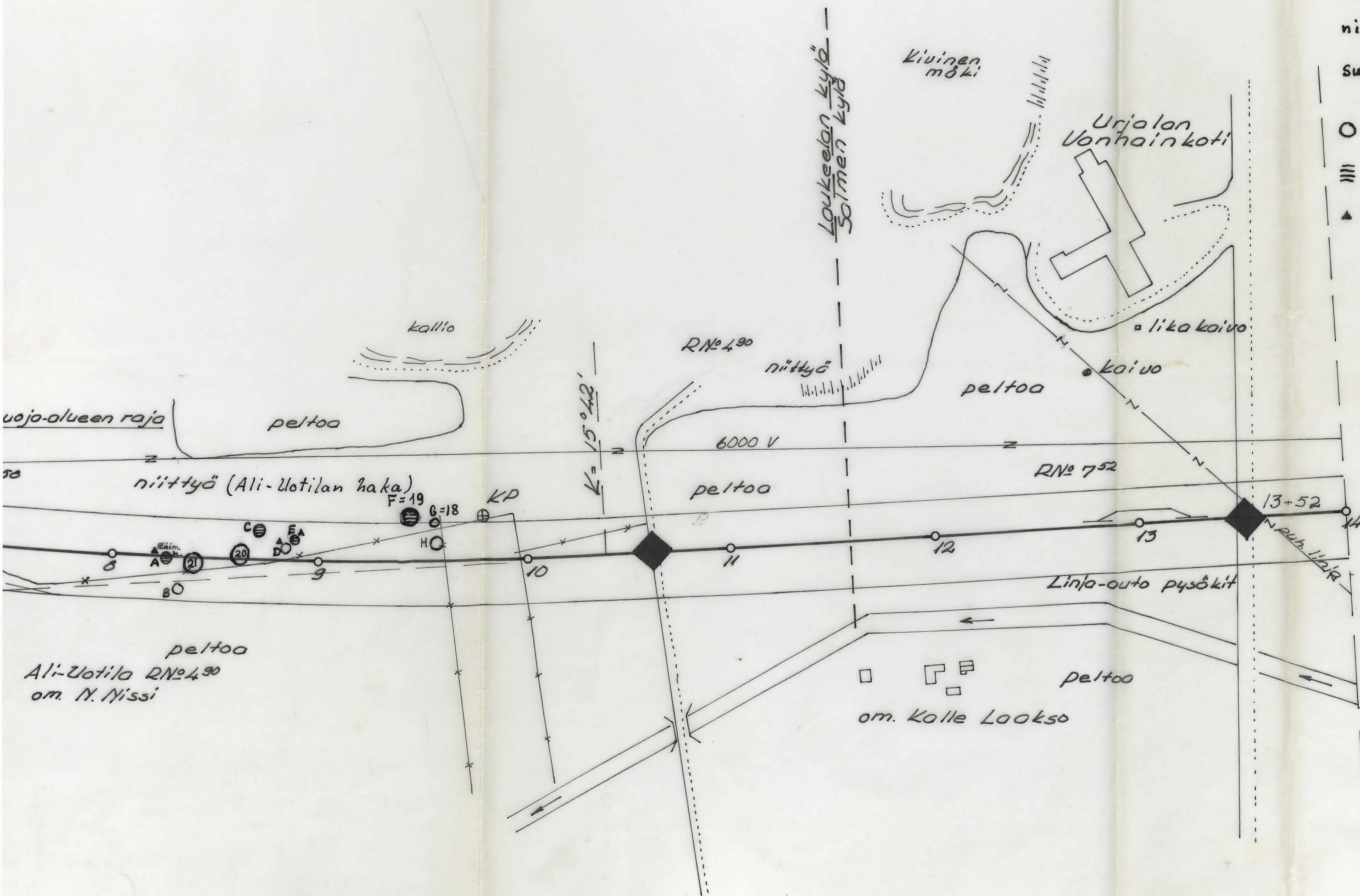
Yleiskartta. (Jäljennös TVH:

tiesuunnitelmapakantasta, johon raunioiden sijainti merkitty paikalla suoritettujen mittausten mukaan.)

O = raunio

≡ = hiiltä

▲ = palanutta savea l. saviastiaa.

URJALA, LAUKEELA, ALI-UOTILANHAKA 1961. 1:50 Kp. 144
 pintapunnituskartta

Asko Waltari

173

				A															
1		166	173	175	190	200													
2	174	167	171	175	188 196 217	215													
3	174	179	172	165	146	G	217	224											
4	198	184	176	179	170 188 225	197 205 235	230 241	242											
5		201	188	180	178 188 223	196 206 245	216 222	244 256											
6		202	199	189	190 200 214	193 210 244	224 236	239 250											
		196	205		E	196	F												
7					184 201 233	200 209 241	211 228 258	235 245 273	276										
8		207 218	213 221	212 222	211 232	163	211	252 256	258 272	286									
9		222	211 223	204 214	212 219 232	H	226 230	236 245	250 265	266 278	269 285	301 308							
10		228 237	196 212	202 212	207 218 240	213 225	211 225	227 244	270	287 297	305 320								
11		271 258	221 237	203 217	204 217 253	213 228	216 227	223 240	270 275	298 306	310								
	D				O														B
12		252 263	232 252 261	206 223 256	187 245	176	236 241 283	232 250 305	256 267	302									
13		250 270	242 268	227 236	161	245 255	252 264	265 283	291										
14		266 280	272 288	256	270 278 309	277 289	280 291	282 297											
					C														
	I		II	280 290	III	285 293	IV	V	VI	VII	VIII	IX							

F. 25110

1. Kumpu 20 koillisesta.

F. 25111

2. Kumpu 20 idästä.

F. 25112

3. Kumpu 20 lännestä.

F. 25113

4. Kumpu 20 luoteesta.

F. 25114

5. Kumpu 20 koillisesta pöytä-
tuna.

F. 25115

6. Kunnan 20 lounaispää kiveyksen paljastamisen jälkeen koillisesta kuvattuna.

F. 25116

7. Kunnan 20 idästä kiveyksen kultua esiin.

F. 25117

8. Sama koekosta. Kätäjapensaat peittävät suurimman maakin näkyvistä.

F. 25118

9. Kunnan 20 koillisesta. Kätäjapensaat on poistettu. Punsaimmat löydöt tulivat ruokien osoittamasta kohdasta.

F. 25119

10. Kiveistä toiseksi suurimman maakin kiven koillispuolella.

Ujula, Laukeela, Ali-Uotilan paka 1961.

F. 25120

11. Kumpun 20 kerkeästä pohjoisesta kuvattuna.

F. 25121

12. Kumpun 20 kaivauksen jälkeen ennalleen täytettynä koillisesta kuvattuna.

F. 25122

13. Kumpun 20 täytettynä kaakosta näin. Kuvassa jouko Hilja ja Esko Valtari.

F. 25123

14. Kumpu 21 koillisesta jäin ennen kaivauksia.

F. 25124

F. 25125

15. Kiveksen paljastaminen kummussa 21 käynnissä. Vasemmalta: Jyrki Huosensinne, Jonko Hilja, Jarmo Uononen ja Helena Savolainen.

16. Kumpu 21 kiveksen paljastamisen jälkeen tuoteesta.

F. 25126

F. 25127

17. Kumpu 21 kiveks paljastettuna, kuvattu koillisesta.

18. Kumpun 21 keskusta kiveksestä idästä päin.

Ujala, Laukeela, Oh-Uotilan Inka 1961
Valok. P.-L. Lehtosalo.

19. Kummun 21 keskusta koillisesta jään kuvattuna, Runsaimmat kivet olivat vasemmalla olevan suuren maakiven ympäriltä.

F. 25129

20. Kummun 21 liveness pohjois-koillisesta. Suuren kivien väliin on täytetty pienillä kivillä.
F. 25131

22. Kumpu 21. Suuret maakivet Luoteesta, kun kulttuurinomaan jolyä oli saavutettu.

F. 25130

21. Kumpu 21. Suuret maakivet koillisesta jään kuvattuna, kun välikivet on poistettu.

F. 25132
→

23. Suuren maakiven eteläpuolelta idästä jään. Maakiven ja vieressä olevan pystykkaan väliin täytettiin runsaasti liuta ja savirhampolija.

F. 25133

F. 25134

24. Kumpu 21 ennalleen peitettynä kauruksen jälkeen pohjoisesta päin.

25. Sama koillisesta.

F. 25135

F. 25136

26. Kumpu viljapellona kunnosta valokuvattuna. (Kumpu H.)

27. Kumpun 21 kivi pudetta kourut pöytä latomus molem kohdalla. Kuvattu idästä päin. (Kivilatomus A.)

F. 25137

28. Kumpun 19 kouruun kaurus kaurussa. Kuvattu etelästä länteen.